

Keijo Rajakallio p. 044-2537205
keijo.rajakallio@windowslive.com
(keijo.makela@windowslive.com)
www.viestinhallinta.fi

01.03.2010

Ennakointiongelma

Ennakoinnin ensimmäinen ja tärkein kysymys: ***Mikä on ennakointiongelma eli mihin ennakoinnilla konkreettisesti haetaan vastausta?***

Kysymys on yksinkertainen ja itsestään selvä. Sadoissa ennakointihankkeissa tämä yksinkertainen kysymys näyttää tosin unohtuneen. Ennakoinnista tulee helposti yleistä selvittelyä ja tiedon keruuta, millä lopultakaan ei juuri kenelläkään ole käyttöä. Turhan usein lähdetään liikkeelle ennakointia tukevasta tietojärjestelmästä, jonne kootaan tulevaisuuskivaa.

Ennakointi on tilannesidonnaista eli sidottua aikaan, paikkaan, henkilöihin ja kulloisiinkin haasteisiin. Tämän johdosta ei ole olemassa yhtä tiettyä ennakointimenetelmää ja käytäntöä, joka olisi yleispätevä kaikkiin ennakointiongelmiin.

Ennakointi koetaan usein vaikeana ja jäsentymättömänä. Tämä johtuu juuri ennakointiongelmiin ja –tilanteiden moninaisuudesta. Yhtäältä useimmissa ennakointitilanteissa itse ennakointi menetelmiseen on suhteellisen yksinkertaisesta, kunhan ennakointiongelma on määritelty selkeästi ja konkreettisesti.

Viestinhallinta Oy on kehittänyt ennakoinnin käytäntöjä ja menetelmiä erityisesti työelämästä johtuvien tulevien osaamis- ja koulutustarpeiden tunnistamiseen. Lähtökohtana ja ennakointiongelmana ei ole tulevaisuuden ennustaminen, vaan työelämän eli tuotantoverkostojen (klusterien) muutosten jäljittäminen ja innovatiivinen kehittäminen.

Kun tiedämme, miten kehitämme eli muutamme työelämää, voimme tunnistaa muutokset osaamistarpeissa suhteellisen yksinkertaisesti. Tuotanto ja klusteri muuttuvat myös omista valinnoista ja innovaatioista riippumatta, ulkoisten muutostekijöiden vaikutuksesta. Näistä muutostekijöistä ja niiden vaikutuksista voimme saada selkeän kuvan tunnistamalla

ja analysoimalla megatrendejä kuten väestön ikääntymistä, globalisaatiota, yhteiskunnan reaaliaikaistumista tai ympäristöongelmien kasvamista. Tätä ennakointitapaa nimitetään **jäljittäväksi ennakoinniksi**.

Ennakoinnilla on usein enemmän tai vähemmän tietoisia ja joskus kyseenalaisiakin sivumerkityksiä:

- tyypillinen tapa on edistää toimijoiden keskinäistä verkottumista ilman syvällisempää pyrkimystä aitoon ennakointiin
- ennakoinnilla vahvistetaan ennakointiprosessiin osallistuvien sitoutumista tiettyyn tulevaisuusnäkemykseen ja –uskoon
- ennakoinnilla käännetään huomio pois ehkä ikäviksi koetutuista nykyisistä ongelmista nykyisistä ongelmista; vastaavasti ennakointi voidaan tuhota painottamalla liikaa nykytilaa ja nykyisiä ongelmia.

Sivumerkitysten roolia ei voi väheksyä etenkin siksi, että ennakointi ymmärretään monin tavoin kuten pelkän nykytilan ja menneen selvittelyä pidetään ennakointina. Lukuisissa klusteriennakoinnissa on jääty nykytilan kuvaamiseen.

Vähintäänkin seuraavat peruskysymykset voidaan esittää ennakoinnin yhteydessä:

- Halutaanko a) vain seurata muutosta, b) tietää eli ennustaa tulevaisuus, c) halutaanko ymmärtää muutos vai d) halutaanko lisäksi tehdä tulevaisuutta? Toisin sanottuna mitä tulevaisuuskäsitystä (paradigmaa) tietoisesti sovelletaan?

- Miten pitkää aikajännettä sovelletaan eli a) riittääkö lähiajan trendinäkemys, b) tavoitellaanko murrosten tunnistamista vai c) peräti murrosten yli ulottuvaa aikajännettä (evoluutioiden ennakointia). Aikajänne riippuu sekä ennakointitiedon tarpeesta että ennakoitavasta ilmiöstä (vrt. ICT vs. rakentaminen)

- Mitä lisä- tai oheismerkityksiä kuten toimijoiden verkottamista ennakoinnilla tavoitellaan?

Ennakointiin on muodostunut oma kulttuurinsa ja slanginsa. Eniten ennakointia on tehty koulutus- ja osaamistarpeiden tunnistamiseksi. Koulutustarpeiden määrällisellä ennakoinnilla on pitkät perinteet. Niin sanottua työvoimamenetelmää (manpower method) on sovellettu Suomessa 1960-luvulta lähtien. Menetelmässä ennakoidaan työvoiman

kysyntä toimialoittain ja ammateittain, mikä tarve kohdennetaan koulutuksiin. Nyt menetelmä elää murroskautta, koska toimialoista ja teollisesta yhteiskunnasta siirrytään verkosto- ja klusteritalouteen.

Muita ennakkoinnille tyypillisiä haasteita eli ennakointiongelmia ovat olleet:

- tuotantoverkostojen kehittäminen kilpailukykyisiksi innovaatioihin perustuen
- teknologisen kehityksen ennakointi innovaatioiden tunnistamiseksi
- teknologian vaikutusten ennakointi eli teknologian arviointi
- työllisyyspotentiaalien tunnistaminen työvoimastrategioiden tueksi
- yritysten liiketoimintojen ennakointi.